

OUDENAARDE BRANDWOEKER

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN
CATELINE CLEMENT

1 GEMOTIVEERD ADVIES

1.1 DE VOLLEDIGHEID VAN HET UITGEVOERDE VOORONDERZOEK

Het bureauonderzoek nam de vorm aan van een bureaustudie. Deze bureaustudie wijst op de **potentiële aanwezigheid** van waardevol bodemarchief dat zou kunnen leiden tot kenniswinst. Op basis van het historisch en cartografisch materiaal, de reeds aangetroffen archeologische sporen en de goede bewaring hiervan, kan gesteld worden dat de kans reëel is om sporen uit de middeleeuwen en de postmiddeleeuwen aan te treffen. Deze kunnen bijdragen tot inzicht in de stadsontwikkeling van Oudenaarde en de evolutie van haar verdedigingswerken.

In deze fase van het onderzoek kan echter nog niet uitgemaakt worden waar de grenzen van de middeleeuwse en de postmiddeleeuwse stadsomwalling zich bevinden. Buiten de laatmiddeleeuwse stadsgracht en binnen de postmiddeleeuwse bastionsgracht is de kans op het aantreffen van oudere sporen immers reëel. Eerder archeologisch onderzoek gaf reeds aan dat de opwerping van een wal, in het kader van de postmiddeleeuwse bastion, aanleiding gaf tot de bewaring van oudere sporen. Het lokaliseren van de grachten, het bepalen van de aanwezigheid van archeologische sporen en op welke diepte deze bewaard zijn, zal ons toelaten te bepalen welke maatregelen dienen genomen te worden in relatie tot de geplande werken. Om deze maatregelen zo accuraat mogelijk te formuleren, is verder vooronderzoek aan de hand van een prospectie met ingreep in de bodem noodzakelijk.

We stellen voor om, voorafgaand aan de start van de werkzaamheden, een **proefsleuvenonderzoek** uit te voeren, volgens het traject **uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem** (zie verder voor motivering).

1.2 DE AFWEZIGHEID VAN EEN ARCHEOLOGISCHE SITE

Niet van toepassing.

1.3 DE IMPACTBEPALING

De realisatie van een nieuwe cultuursite behelst de herinrichting van quasi het volledige projectgebied (ca. 12500 m²) (). De geplande werken hebben betrekking op zowel de aanwezige gebouwen (A) als de achterliggende gronden (B).

(A) De gebouwen van de evenementenzaal de BrandWoeker langsheen de Kattestraat worden afgebroken, ten voordele van een uitbreiding van het culturele centrum de Woeker. Het hoekhuis van de BrandWoeker blijft bewaard en wordt opgenomen in de uitbreiding van het cultureel centrum. Aan de achterkant van het cultureel centrum wordt aan de buitenkant van gebouwen tevens een gangpartij toegevoegd. De uitbreiding van het cultureel centrum aan de achterkant kent een variabele impact in de ondergrond. Naast uitgravingen van 0,28 m, 0,36 m, 0,72 m en 1 m, wordt de grootste impact gerealiseerd door de toevoeging van een tweede theaterzaal met kelderverdieping aan de achterkant van het cultureel centrum. De uitgraving van deze zaal beslaat een oppervlakte van ca. 440 m² en bereikt een diepte van ruim 4 meter. Naast werken buiten de muren worden ook werken uitgevoerd binnen de muren van het bestaande culturele centrum en het hoekhuis van de BrandWoeker. Hun impact reikt 0,72 m diep.

De uitbreiding van het cultureel centrum en dan vooral de theaterzaal is gesitueerd ter hoogte van de middeleeuwse stadsgracht en in het postmiddeleeuwse bastion. Op basis van het archeologisch onderzoek uit 1994 en 1995 kan vermoed worden dat hier de middeleeuwse stadsversterking zelf en de postmiddeleeuwse bastionnering kan aangetroffen worden, maar mogelijk ook oudere sporen onder de ophoging van de terreinen i.k.v. de bastionnering.

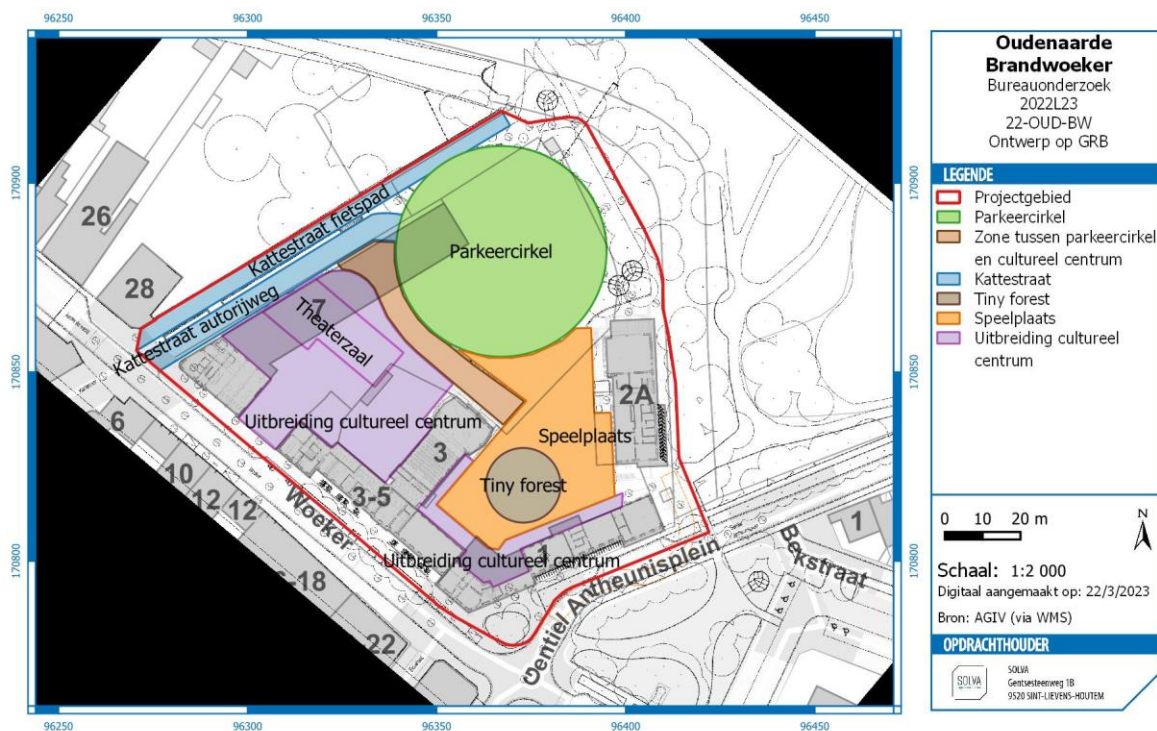
(B) De herinrichting van de achterliggende gronden omvat de aanleg van een autorijweg, een auto-parkeercirkel met fontein en waterbekken, fietspaden, een speelzone en groene zones (*tiny forest* en meerdere bomen). De heraanleg van deze elementen gaat gepaard met ingrepen in de bodem met wisselende impact. De grootste impact wordt gerealiseerd door de parkeercirkel met een oppervlakte van 2471 m². Deze wordt ingegraven en heeft centraal, onder de fontein, een waterbekken. De uitgraving die hiermee gepaard gaat, bereikt een maximale diepte van 1,65 m. De nieuwe autorijweg naar de parkeercirkel verdiept gradueel naar de parkeercirkel toe, gaande van 0,84 m tot maximaal 1,56 m. De heraanleg van het fietspad gaat gepaard met een maximale uitgraving van 0,71 m.

Ook de zone tussen het nieuwe gebouw van het cultureel centrum en de parkeercirkel wordt heraangelegd, met uitgravingen gaande van 1,55 m tot 0,29 m onder het maaiveld.

Deze parkeercirkel situeert zich ter zowel ter hoogte van de middeleeuwse stadsgracht en de middeleeuws wijk Eindreis aan de overzijde van de stadsgracht, als ter hoogte van de postmiddeleeuwse bastionswal, -muur en gracht.

(B) De speelzone, tussen de Academie en het cultureel centrum, wordt eveneens heraangelegd. Deze heraanleg behelst voornamelijk een ontharding van de bestaande situatie. Hierbij wordt onder meer een *tiny forest* gecreëerd als groenzone. De ingrepen in de bodem variëren: ter hoogte van het *tiny forest* tussen 0,57 en 0,76 m diep, ter hoogte van de speelplaats tussen 0,28 en 0,66 m diep en op één locatie tot 0,85 m diep.

De speel- en groenzone is volgens de historische kaarten gelegen ter hoogte van de middeleeuwse stadsgracht, net naast de Einepoort. De gracht is ont dubbeld met centraal een opduiking. De archeologische opgravingen in 1994 en 1995 zijn gesitueerd ter hoogte van de speeltuin en *tiny forest*. Op deze locatie is gebleken dat laatmiddeleeuwse lagen en sporen goed bewaard zijn als gevolg van de afdekking door ophogingspakketten van de postmiddeleeuwse bastionswal, tot ruim 180 cm hoog. In beide werkputten is het eerste archeologisch relevante niveau vastgesteld op een diepte van minstens 80 cm.

Figuur 1: Zonering binnen de ontworpen situatie geprojecteerd op het GRB (bron: BOB McMaster architecten; bewerkt door SOLVA).

Samenvattend kan gesteld worden dat de impact van de ingrepen varieert:

De realisatie van een parkeercirkel, evenals de autorijweg die er op aansluit, betekent een aanzienlijke ingreep in oppervlakte en diepte. Zowel de parkeercirkel als een deel van de autorijweg zullen ingegraven worden. De parkeercirkel krijgt centraal een fontein, met daaronder een waterbekken. Ook de constructie van een tweede theaterzaal behelst een grote impact, voornamelijk in diepte, maar ook in oppervlakte. De heraanleg van de zone tussen de parkeercirkel en de theaterzaal kent wisselende uitgravingen, die het diepst zijn nabij de autorijweg naar de parkeercirkel. De herinrichting van de speelplaats betekent voornamelijk een ontharding van een bestaande situatie. De vergroening van deze speelplaats met o.a. een *tiny forest* gaat gepaard met wisselende, eerder beperkte ingrepen in de bodem. De werken binnen de

gebouwen bereiken eveneens een variabele diepte en beslaan aanzienlijke oppervlaktes. Deze ingrepen hebben mogelijk impact op het bodemarchief.

Andere ingrepen in het projectgebied gebeuren bovengronds en betekenen geen verstoring van de ondergrond. Zo worden op drie locaties bovengronds fietsstallingselementen geplaatst. De voetpaden aan de straten Woeker en Gentiel Antheunisplein maken deel uit van het projectgebied, maar worden niet heraangelegd in het kader van deze omgevingsvergunning.

Hoewel het projectgebied voor een groot deel verhard is, heeft de inrichting als parkeerterrein vermoedelijk een beperkte impact gehad. Op het terrein zijn weinig nutsleidingen aanwezig.

1.4 DE WAARDERING VAN DE ARCHEOLOGISCHE SITE

Op basis van de bureaustudie kan gesteld worden dat het projectgebied met zekerheid **groot archeologisch potentieel** heeft. Zowel de ligging op de grens van de historische kern van Oudenaarde, ter hoogte van de middeleeuwse stadsmuur en -gracht en de postmiddeleeuwse bastionnering, als de beperkte eerdere ingrepen, en de vaststelling van goed bewaarde, archeologische sporen zijn argumenten ten voordele hiervan.

De projectie van het projectgebied op historische kaarten bevestigt de locatie van het projectgebied ter hoogte van de middeleeuwse stadsomwalling en postmiddeleeuwse bastionnering. Verder archeologisch onderzoek op deze locatie stelt ons in staat resten van deze stadsverdediging in de ondergrond aan te snijden en aldus de **middeleeuwse en postmiddeleeuwse omwalling in kaart te brengen en te dateren**. Daarenboven tonen de historische kaarten aan dat, voor de laatmiddeleeuwse periode, de kans bestaat dat het projectgebied een **woonwijk, Eindries, buiten de stadsmuur**, aan de overzijds van de stadsgracht, aansnijdt. Eerder archeologisch onderzoek bevestigt de aanwezigheid van oudere laatmiddeleeuwse sporen, buiten de grenzen van de stad, bewaard onder een ophoging in het kader van de postmiddeleeuwse bastionnering.

De vraagstellingen omtrent de middeleeuwse en postmiddeleeuwse stadsverdediging enerzijds en de middeleeuwse bewoning buiten de muren van de stad anderzijds, zijn relevant voor de geschiedenis en het begrip van de stadsontwikkeling van middeleeuws Oudenaarde. De eventuele archeologische informatie kan een bijdrage leveren aan de geschiedenis van de Oudenaarde.

1.5 DE BEPALING VAN DE MAATREGELEN

Hoewel het archeologisch potentieel van het projectgebied duidelijk is, liet de bureaustudie niet toe een volledige inschatting te maken van de bewaring van eventuele archeologische sporen en van de locatie van de elementen van de middeleeuwse en postmiddeleeuwse stadsverdediging. Gelet op de reeds vastgestelde aanwezigheid van archeologische sporen in het projectgebied en het kennispotentieel achten we verder vooronderzoek noodzakelijk. Hiertoe beschouwen een proefsleuvenonderzoek als de meest aangewezen vorm. Met een minimale ingreep in de bodem is het mogelijk en correcte inschatting van het onderzoekspotentieel te maken. We bespreken **drie zones** waar ons inziens één of meerdere proefsleuven aangewezen zijn.

2 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

2.1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode: 2022L23

Sitecode: 22-OD-BW

Wettelijk depotnummer: D/2023/12.857/6

Naam en erkenningsnummer erkende archeoloog: SOLVA OE/ERK/Archeoloog/2015/00038

Locatie:

Oost-Vlaanderen, Oudenaarde, Woeker (Figuur 2)

Bounding box:

punt 1: x= 96262,3 / y= 170922,2

punt 2: x= 96428,3 / y= 170771,6

Kadastrale gegevens:

Oudenaarde, Afdeling 1, sectie B, perceelnummers: 3/02P036, 3/02K036, 3/02E044, 03/02D044, 3/02M036, 321/2B, 3/02Y039, 3/02F044, 3/02C044, 3/02W039, 3/02Y036 en openbare weg (Figuur 2)

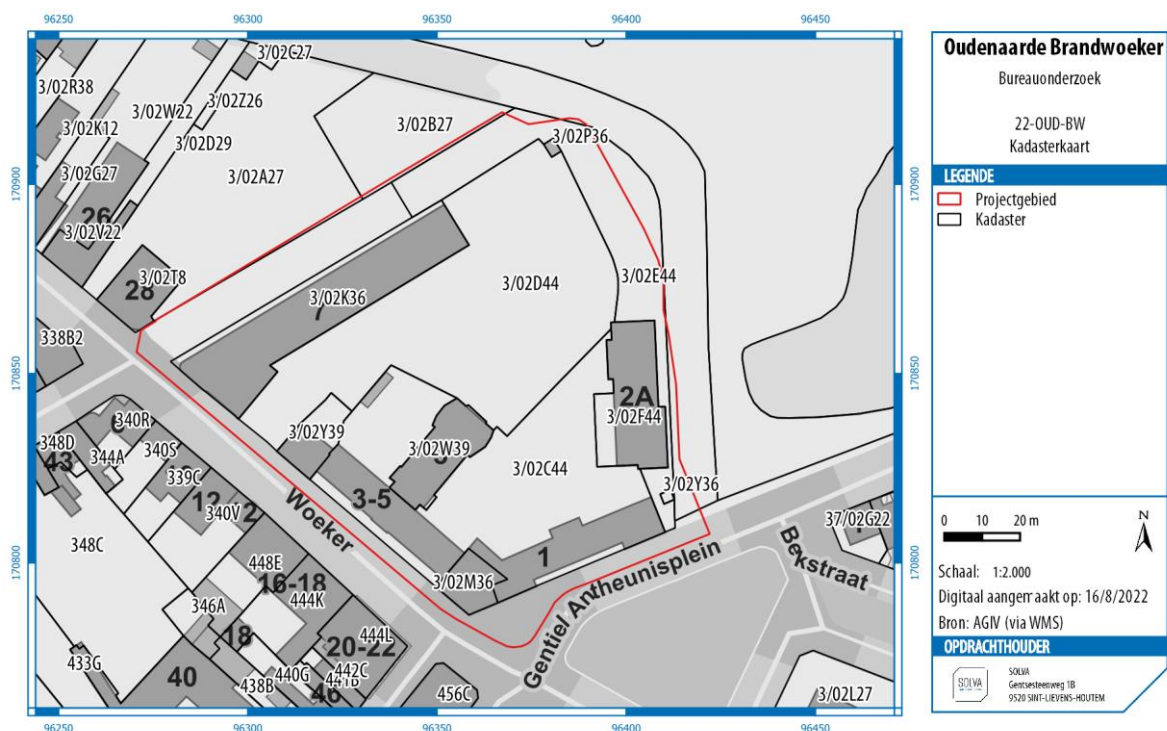
Topografische kaart: zie Figuur 3

Betrokken actoren en specialisten:

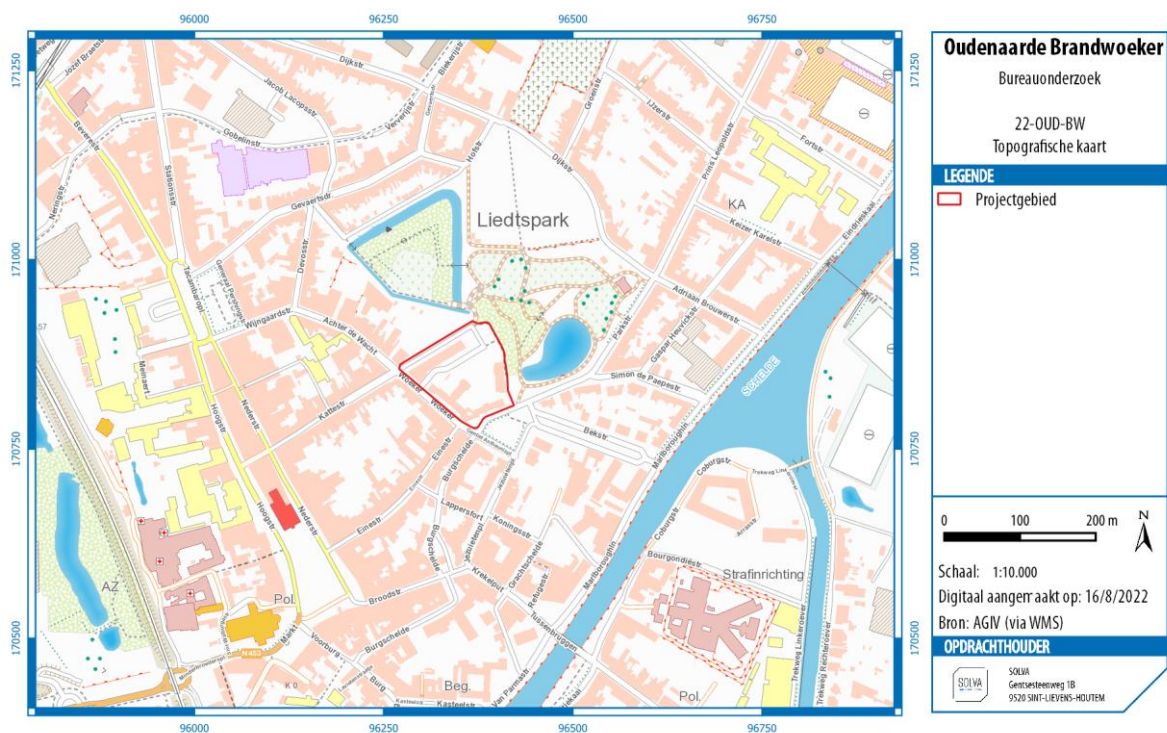
- Erkend archeoloog: Cateline Clement
- Tekst: Cateline Clement, Louise Savels en Wouter De Maeyer
- Kaartmateriaal: Erik Verbeke en Cateline Clement
- Redactie: Bart Cherretté

Wetenschappelijke advisering:

Niet van toepassing

Figuur 2: Kadasterkaart met aanduiding van het projectgebied. (Bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 16/08/2022)

Figuur 3: Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied. (Bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 16/08/2022)

2.2 VRAAGSTELLING EN ONDERZOEKSDOELEN

2.2.1 DE GEPLANEDE WERKEN

De stad Oudenaarde wenst een nieuwe cultuursite te realiseren ter hoogte van de bestaande evenementenzaal De BrandWoeker, het cultureel centrum De Woeker en de Academie Parcour. De realisatie van deze nieuwe cultuursite behelst de herinrichting van quasi het volledige projectgebied (ca. 12500 m²).

De werken omvatten zowel de verbouwing van de bestaande gebouwen, als de herinrichting van de achterliggende gronden waar heden parkeer gelegenheid is. Hierbij worden de invalswegen, de parkeerzones en het speelterrein hertekend.

Met betrekking tot de gebouwen wordt een deel van de bestaande gebouwen afgebroken. De resterende bestaande gebouwen zullen deel uitmaken van een nieuw en groter cultuurcentrum. Dit gebouw krijgt een tweede podiumkunstenzaal dewelke ruim vier meter wordt uitgegraven. Werken zullen ook plaats vinden binnen de muren van de bestaande gebouwen van het cultureel centrum en de evenementenzaal.

De herinrichting van de parkeerzone omvat zowel de creatie van een ingegraven parkeercirkel, de vernieuwing van de autorijweg en bepaalde fietspaden, als de creatie van groenzones en de heraanleg van de bestaande speelplein.

2.2.2 DE ACTUELE ARCHEOLOGISCHE KENNIS OVER HET TERREIN

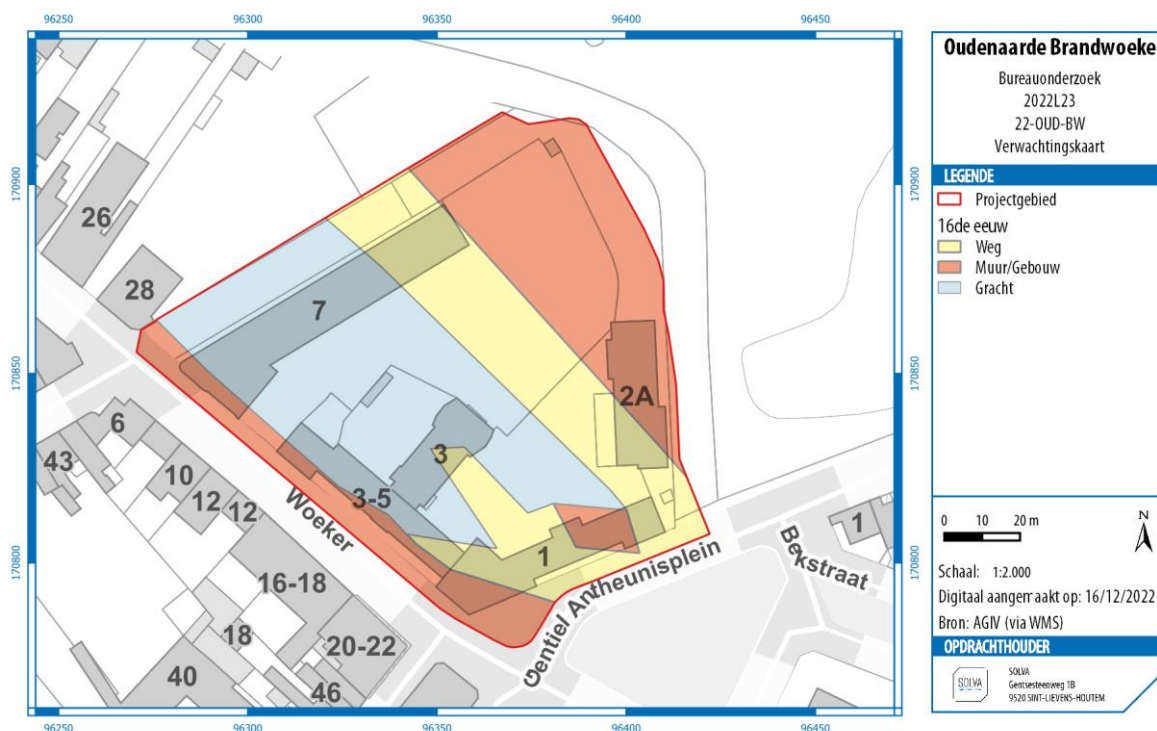
Op historisch vlak neemt het projectgebied een interessante plaats in. Het is gelegen op de rand van de historische kern van Oudenaarde. Het projectgebied bevindt zich namelijk ter hoogte van de laat-middeleeuwse stadsomwalling en ter hoogte van de postmiddeleeuwse bastionnering. De evolutie van de dit gedeelte van de stad is goed te volgen aan de hand van de historische kaarten. Aanvullend onderzoek naar dit terrein is voor de geschiedenis en het begrip van de stadsontwikkeling van het middeleeuwse Oudenaarde bijzonder relevant. Eventuele archeologische informatie kan een bijdrage leveren aan de geschiedenis van Oudenaarde.

2.2.3 DE VERWACHTING TEN AANZIEN VAN DE ARCHEOLOGISCHE WAARDE VAN HET TERREIN

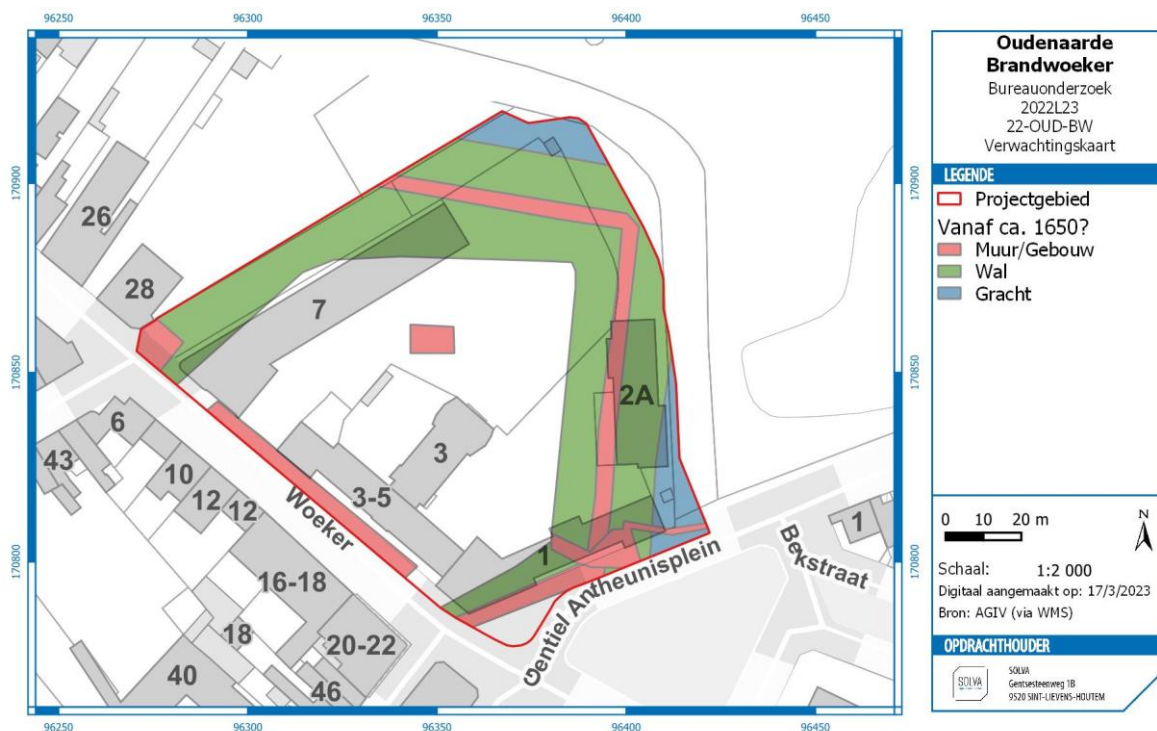
Er zijn een aantal gegevens die het mogelijk maken om de verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed in te schatten. Op basis van de landschappelijke gegevens, cartografisch materiaal en historische bronnen en eerder archeologisch onderzoek kunnen we in deze fase een verwachtingspatroon formuleren voor het projectgebied. Aan de hand van deze informatie is het mogelijk kaarten te creëren die het verwachtingspatroon voor archeologisch erfgoed binnen het projectgebied weergeven, enerzijds voor de laatmiddeleeuwse periode (**Figuur 4**) en anderzijds voor de postmiddeleeuwse periode (**Figuur 5**).

Voor de **laatmiddeleeuwse periode** baseren we ons voornamelijk op de kaart van Deventer. Hoewel de kaart van Deventer dateert omstreeks het midden van de 16de eeuw, geeft deze zicht op de middeleeuwse situatie van de stadsomwalling, ontstaan in de 12de eeuw. De projectie van het projectgebied op deze kaart toont aan dat we ons bevinden t.h.v. de rand van de stad. Zowel de stadsmuur als de dubbele stadsgracht vallen binnen de grenzen van het projectgebied. Ook een poort, de Kattepoort, dewelke later een toren wordt, en de Einipoort vallen nog net binnen het projectgebied. Aan de overzijde van de stadsgracht snijdt het projectgebied een deel van de woonwijk Eindries aan, evenals een onverharde weg langsheen de stadsgracht. Historische bronnen vermelden tevens voor deze periode het bestaan van een brug achter de Kattepoort. Deze brug is te situeren ter hoogte van de Kattestraat en maakt dus mogelijk ook deel uit van het projectgebied.

Voor de **postmiddeleeuwse periode** schetsen de historische kaarten een bijzonder accuraat beeld van de inrichting van het projectgebied als bastion. Het vijfhoekige bastion is voorzien van een wal en muur en omgeven door de stadsgracht. De uitbreiding van de stadsverdediging met bastions gaat ten kosten van de laatmiddeleeuwse stadsmuur en stadsgracht. De Kattepoort wordt gesupprimeerd en omgebouwd tot een toren, de *Blaffaert*. De Einipoort blijft functioneren. Binnen het bastion verschijnen twee gebouwen, waaronder een munitiedepot.

Figuur 4: Verwachtingskaart voor het projectgebied in de 16de eeuw.

Figuur 5: Verwachtingskaart voor het projectgebied na 1650.

Hoewel het mogelijk is een inschatting te maken van de archeologische waarde van het terrein, ontbreekt het ons heden aan een duidelijke lokalisering van de verschillende stadverdedigingselementen. De rand van de laatmiddeleeuwse stadsgracht en de rand van de postmiddeleeuwse bastionsgracht zijn niet gekend. Evenmin is geweten waar de bastionswal zich bevindt, en welke omvang deze heeft. Het lokaliseren van de bastionswal en het bepalen van de bewaringsgraad ervan is bijzonder relevant. Het is immers de opwerping van deze wal en de inrichting van de terreinen in functie van het bastion, dat de mogelijke bewaring van oudere sporen heeft gerealiseerd; zoals is gebleken uit het archeologisch onderzoek van 1995.

2.2.4 DE DOELSTELLING(EN) VAN HET VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM

Het doel van het vooronderzoek met ingreep in de bodem is uitspraken te doen over de archeologische waarde van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Dit betekent dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat aan de hand van de resultaten de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. Dit moet leiden tot een beargumenteerde evaluatie en het duiden van een eventueel vervolgtraject.

2.2.5 DE TE BEANTWOORDEN ONDERZOEKSVRAGEN

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Zijn er antropogene sporen aanwezig?
- Op welke niveaus manifesteren deze zich?
- Zijn er bodemhorizonten die bijzondere aandacht verdienen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren? Stadsgracht en/of stadsomwalling? Bastionsgracht en/of bastionsomwalling?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes? Laatmiddeleeuws? Postmiddeleeuws?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van een occupatie?
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden?
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van de archeologische vindplaatsen?
- Wat is de waarde en het kennispotentieel van de vastgestelde archeologische vindplaatsen?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de archeologische vindplaatsen?
- Kan voor de vindplaats of voor delen van deze vindplaats het principe van behoud in situ nagestreefd worden, zo ja, aan welke randvoorwaarden dient voldaan te worden?
- Voor archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven; wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van deze zones?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig?
- Is er verder (voor)onderzoek noodzakelijk en welke vorm dient dit aan te nemen?

2.3 DE ONDERZOEKSSTRATEGIE EN -METHODE

2.3.1 EEN TEKSTUELEBESCHRIJVING VAN DE GEPLANDE ONDERZOEKSMETHODE

De keuze van de methode voor verder vooronderzoek is gebaseerd op de volgende vier criteria:

1. Is het **MOGELIJK** deze methode toe te passen op dit terrein?
2. Is het **NUTTIG** deze methode toe te passen op dit terrein?
3. Is het overdreven **SCHADELIJK** voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?
4. Is het **NOODZAKELIJK** deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Eerst wordt de opportuniteit van de diverse methoden voor vooronderzoek zonder ingreep in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuun	Motivering
Landschappelijk booronderzoek	Neen	Mogelijk maar niet nuttig. Het bureauonderzoek leverde al genoeg informatie op met betrekking tot de bodemopbouw.
Landschappelijke profielputten	Neen	Mogelijk maar niet nuttig. Het bureauonderzoek leverde al genoeg informatie op met betrekking tot de bodemopbouw.
Geofysisch onderzoek	Neen	Mogelijk maar niet nuttig. Geofysisch onderzoek is in deze context niet relevant omdat dit geen gegevens

		over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren.
Veldkartering	Neen	Niet mogelijk en niet nuttig. De terreinen zijn grotendeels verhard.

Vervolgens wordt de opportuniteit van de diverse methoden voor vooronderzoek met ingreep in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuun	Motivering
Verkennd archeologisch booronderzoek	Neen	Mogelijk maar niet nuttig. De verwachting is dat het voornamelijk grondsporen en eventueel muurwerk zal betreffen. Bovendien is het projectgebied reeds sterk ingericht. Boringen laten een gedegen interpretatie van deze contexten (aard, samenhang tussen sporen, ruimtelijke spreiding, ...) niet toe.
Waarderend archeologisch booronderzoek	Neen	Mogelijk maar niet nuttig. De verwachting is dat het voornamelijk grondsporen en eventueel muurwerk zal betreffen. Bovendien is het projectgebied reeds sterk ingericht. Boringen laten een gedegen interpretatie van deze contexten (aard, samenhang tussen sporen, ruimtelijke spreiding, ...) niet toe.
Proefputten in functie van steentijd artefactensites	Neen	Mogelijk maar niet nuttig. Er zijn geen directe indicaties voor de aanwezigheid van steentijdsites. De verwachting is bovendien dat artefactensites reeds volledig zullen verstoord zijn door de middeleeuwse en postmiddeleeuwse stadsontwikkeling.
Proefsleuven en / of proefputten	Ja	Mogelijk en nuttig. Deze onderzoekstechniek zal het meeste informatie (kosten/baten) opleveren om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden. Dit onderzoek zal een schadelijke impact hebben op het bodemarchief. Toch is deze onderzoeksmethode nodig om verdere uitspraken te kunnen doen over de mogelijke aanwezigheid van een archeologische site op het terrein.

Na afweging van bovenstaande onderzoeksmethoden, wordt een **proefsleuvenonderzoek** als methode weerhouden voor een gedeelte van het projectgebied.

2.3.2 EEN TEKSTUELE MOTIVERING VAN DE GEKOZEN ONDERZOEKSMETHODEN EN –SITUATIES

Gezien de ligging van het projectgebied ter hoogte van de middeleeuwse en postmiddeleeuwse stadsverdediging zijn elementen hiervan zoals gracht, wal, stadsmuur, stadspoort en stadstoren te verwachten. Het betreft zeer grote structuren die in relatie tot elkaar moeten kunnen begrepen worden. Een zeker ruimtelijk inzicht is dus noodzakelijk. De vraagstellingen kunnen het meest efficiënt beantwoord worden door middel van proefsleuven, die haaks worden aangelegd op het traject van de omwalling/omgrachting/ommuring.

Het lokaliseren van de verschillende stadsverdedigingselementen zal ons in staat stellen te bepalen waar oudere sporen, buiten de laatmiddeleeuwse stadsgracht en binnen de postmiddeleeuwse bastionsgracht, eventueel nog bewaard zijn. Het bepalen van hun locatie en van hun bewaringsdiepte laat ons toe onderbouwde uitspraken te doen over het al dan niet nemen van maatregelen in relatie tot de geplande werken en hun impact.

Door een statistisch representatief deel van het onderzoeksgebied bloot te leggen, kan een optimale inschatting worden gemaakt over de aard, bewaring, spreiding en datering van eventueel bewaarde archeologische sporen.

2.3.3 DE AFBAKENING VAN HET TE ONDERZOEKEN GEBIED

Rekening houdende met de verwachting voor archeologie, de geplande werken en het potentieel op kennisvermeerdering (cf. supra: 2.2.3), adviseren we **verder vooronderzoek** op drie locaties binnen het projectgebied:

- De Kattestraat
- De parkeercirkel, de uitbreiding van het cultureel centrum, met theaterzaal, ten westen van de bestaande theaterzaal en de zone hiertussen.
- De gebouwen van het cultureel centrum De Woeker en van de evenementenzaal De BrandWoeker.

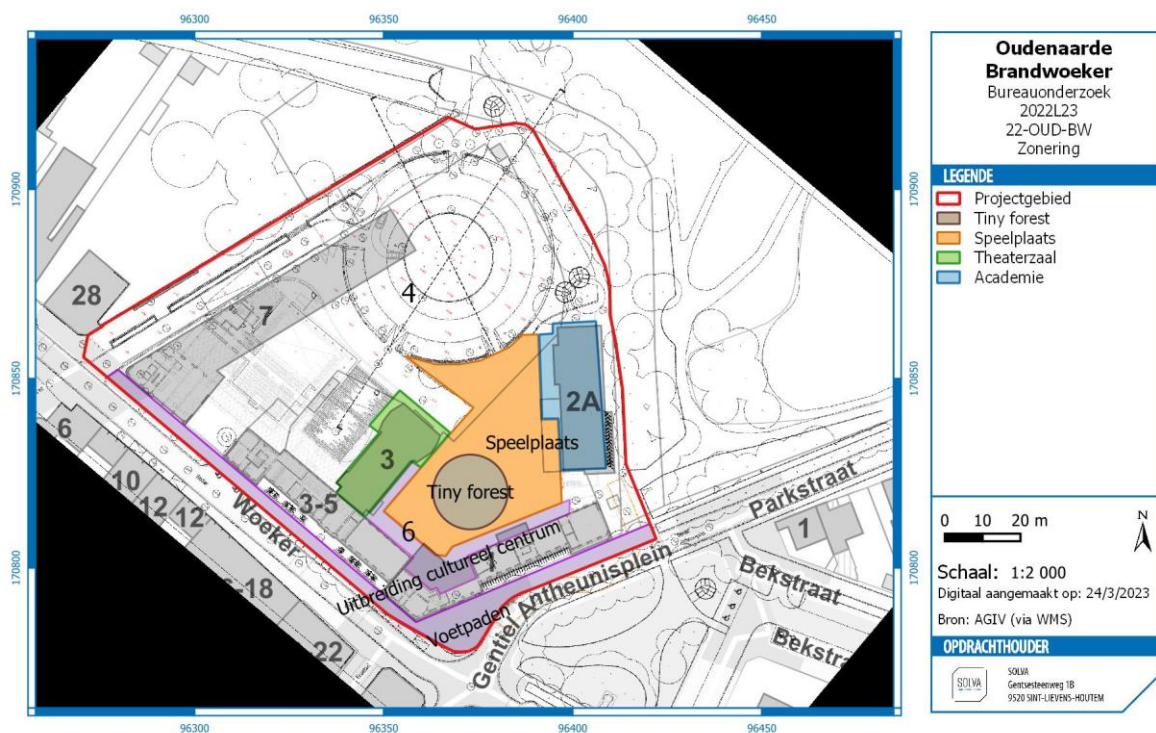
In dit stadium van het vooronderzoek kan reeds gesteld worden, na een afweging van het archeologisch potentieel in relatie tot de geplande werken, volgende enkele **zones niet in aanmerking** komen (Figuur 6):

- De speelplaats met *tiny forest*
- De uitbreiding van het cultureel centrum ten oosten van de bestaande theaterzaal.
- De theaterzaal
- De Academie Parcour
- De voetpaden aan de straten Woeker en Gentiel Antheunisplein.

Wat de gebouwen betreft, ging de aanleg van de theaterzaal achter het cultureel centrum reeds gepaard met archeologisch onderzoek in 1994. De Academie Parcour is een relatief recente constructie uit 2014. Binnen de contouren van de theaterzaal en de academie verwachten we geen archeologisch erfgoed.

De zone van de huidige speelplaats is reeds onderzocht door middel van twee archeologische opgravingen. De resultaten van deze onderzoeken, in relatie tot de impact van de geplande werken in deze zone, laten toe te stellen dat de hier eventueel aanwezige archeologische sporen *in situ* kunnen bewaard blijven.

De voetpaden aan de straten Woeker en Gentiel Antheunisplein maken deel uit van het projectgebied, maar worden niet heraangelegd in het kader van deze omgevingsvergunning. Hiervoor wordt in een later stadium een aparte vergunningsaanvraag ingediend. Verder onderzoek is op dit moment niet nodig.

Figuur 6. Zonering geen verder onderzoek op plan van ontwerp en GRB.

2.3.3.1 KATTESTRAAT: PROEFSLEUVEN 1 EN 2 (FIGUUR 7, FIGUUR 8)

Het kruispunt van de Kattestraat en Woeker valt gedeeltelijk samen met de laatmiddeleeuwse stadsmuur en een stadspoort/-toren. Deze stadspoort, de Kattepoort, gaf in de late middeleeuwen toegang tot de wijk Eindries aan de overzijde van de stadsgracht. Op deze locatie waren de oevers van de stadsgracht verbonden door een brug. In het begin van de 16de eeuw wordt de Kattepoort opgegeven en omgebouwd tot een toren, de *Blaffaert*. Een kaart, weliswaar uit 1647, schetst de brug aan de Kattepoort over de stadsgracht. In de postmiddeleeuwse periode valt de Kattestraat samen met een deel van de wal en de muur van het bastion, evenals met de bastionsgracht in het uiterste noorden van het projectgebied. De contouren van het vijfhoekige bastion maken binnen het traject van de Kattestraat een knik.

Met uitzondering van het begin van de Kattestraat, is centraal onder het wegdek een riolering aanwezig. Op de hoek van de Kattestraat met de straat Woeker bevinden de nutsleidingen (gas, water en elektriciteit) zich tegen de gevels van de huizen (Figuur 9).

Proefsleuven 1 en 2

Doel en locatie:

Om zicht te krijgen op de eventuele aanwezigheid van de laatmiddeleeuwse Kattepoort / postmiddeleeuwse *Blaffaert*toren, lokaliseren we een eerste proefsleuf in het begin van de Kattestraat (Figuur 10): zijn er funderingsresten bewaard, en zo ja, op welke diepte?

Een tweede proefsleuf plaatsen we ongeveer in het midden van Kattestraat, dwars op de straat. Als dusdanig is deze sleuf quasi haaks georiënteerd op de postmiddeleeuwse bastionswal en -gracht (Figuur 11). De bedoeling van deze proefsleuf is om zicht te krijgen op de grens van de bastionsgracht: indien de Kattestraat zich grotendeels in de bastionsgracht bevindt, zijn oudere sporen vergraven; indien de Kattestraat zich grotendeels t.h.v. de bastionswal bevindt, is de bewaring van laatmiddeleeuwse sporen reëel.

De lokalisatie en registratie van de verdedigingswerken op deze plek is bijgevolg relevant om eventueel vervolgonderzoek in de Kattestraat correct in te schatten.

Rekening houdend met het gebruik van de gronden als parkeerterrein, dient de toegankelijkheid gegarandeerd te blijven. De grootte van de sleuven is indicatief en ook de locatie kan enigszins wijzigen in functie van toegankelijkheid.

2.3.3.2 *PARKEERCIRKEL, DE UITBREIDING VAN HET CULTUREEL CENTRUM EN DE ZONE HIERTUSSEN: PROEFSLEUVEN 3 EN 4 (FIGUUR 7, FIGUUR 8)*

De parkeercirkel in het noorden van het projectgebied beslaat een aanzienlijke oppervlakte en bereikt een aanzienlijke diepte. De projectie van de parkeercirkel op de historische kaarten toont aan dat deze zich situeert ter hoogte van de laatmiddeleeuwse stadsgracht en ter hoogte van de woonwijk Eindries aan de overzijde van de stadsgracht. Parallel met de stadsgracht is een onverhard pad. Voor de postmiddeleeuwse periode is de parkeercirkel voornamelijk gelokaliseerd ter hoogte van de bastionswal- en muur en mogelijk ter hoogte van de bastionsgracht, maar ook deels binnen de wal van het bastion. Hierbij kan zelfs het kleine gebouw centraal in het bastion aangesneden worden. De zone van de nieuwe theaterzaal ondergaat de diepste ingreep in de bodem. Deze zone is gelegen ter hoogte van de middeleeuwse stadsgracht. Archeologisch onderzoek in 1994, n.a.v. de bouw van een eerste theaterzaal, bevestigde de aanwezigheid en de goede bewaring van archeologische sporen. De rand van de laatmiddeleeuwse stadsgracht kon tijdens deze opgraving echter niet bepaald worden.

Proefsleuven 3 en 4

Doel en locatie:

Een derde sleuf, in het noorden van de parkeercirkel, is ongeveer noord-zuid georiënteerd, of haaks op de postmiddeleeuwse bastionsgracht, -wal en -muur (Figuur 10). Een vierde sleuf heeft een noordoost-zuidwestoriëntatie oriëntatie, of haaks gepositioneerd op de laatmiddeleeuwse weg parallel met de stadsgracht en stadsgracht zelf (Figuur 11). Deze vierde sleuf wordt doorgetrokken tot aan de zone van de tweede theaterzaal. Het zuidwestelijke einde van deze sleuf zal bepaald worden door de vaststelling van de insnijding van de laatmiddeleeuwse stadsgracht.

De derde proefsleuf heeft tot doel de bastionsgracht en de -wal te lokaliseren. In tweede instantie trachten we vast te stellen of de bastionswal ouders sporen bewaard heeft, maar bepaald van de woonwijk Eindries. Het tweede deel van de sleuf heeft tot doel de laatmiddeleeuwse stadsgracht te lokaliseren, meer bepaald haar insnijding en fasering. Uit de opgraving van 1994 is een fasering van de gracht gebleken, maar is de rand van de gracht niet vastgesteld worden. De kans bestaat dat de originele situatie nog bewaard is. De lokalisatie en registratie van de verdedigingswerken op deze locatie is relevant om eventueel vervolgonderzoek correct in te schatten. Is de bastionswal bewaard? Zijn er ophogingspakketten aanwezig? En zo ja, hebben deze oudere sporen afgedekt?

Rekening houdend met het gebruik van de gronden als parkeerterrein, dient de toegankelijkheid gegarandeerd te blijven. De grootte van de sleuven is indicatief en ook de locatie kan enigszins wijzigen in functie van toegankelijkheid. De sleuven zijn zodanig gepositioneerd dat de bestaande nutsleidingen zo weinig mogelijk worden gekruist (Figuur 9)

2.3.3.3 *HET CULTUREEL CENTRUM DE WOEKER EN DE EVENEMENTENZAAL DE BRANDWOEKER : PROEFSLEUVEN VIJF EN ZES ((FIGUUR 7, FIGUUR 8)*

De bouw van een nieuwe, groot cultureel centrum behelst werken, zowel buiten als binnen de muren van de bestaande gebouwen.

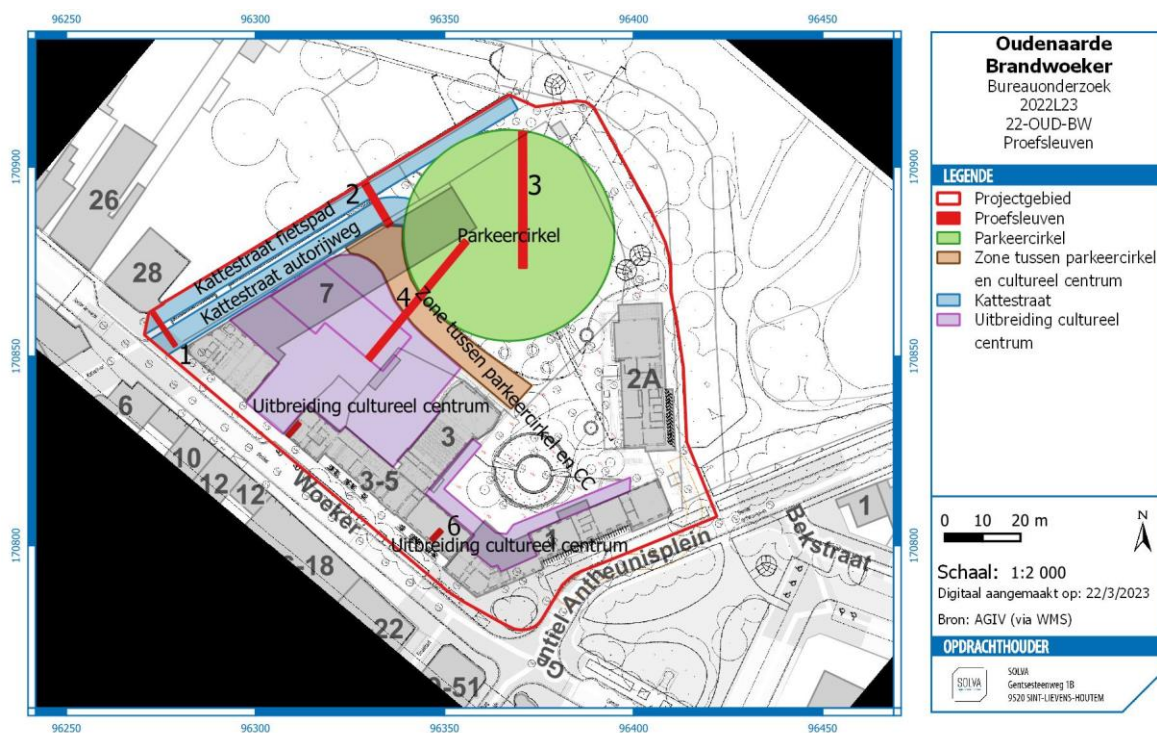
Het huidige culturele centrum situeert zich ter hoogte van, en parallel met de laatmiddeleeuwse stadsmuur- en stadsgracht. Voor de postmiddeleeuwse periode bevindt het cultureel centrum zich mogelijk nog boven het munitiedepot, maar vooral boven de gedempte stadsgracht.

Proefsleuven 5 en 6

Doel en locatie:

We wensen een vijfde en zesde proefsleuf te plaatsen in het cultureel centrum, haaks op de straat Woeker en zo dicht mogelijk tegen de straatgevel. De sleuven dienen tot het maken van een inschatting van de eventuele bewaring van sporen van de laatmiddeleeuwse stadsverdediging, meer bepaald de stadsmuur (Figuur 10), en van postmiddeleeuwse stadsverdediging, meer bepaald het munitiedepot (Figuur 11).

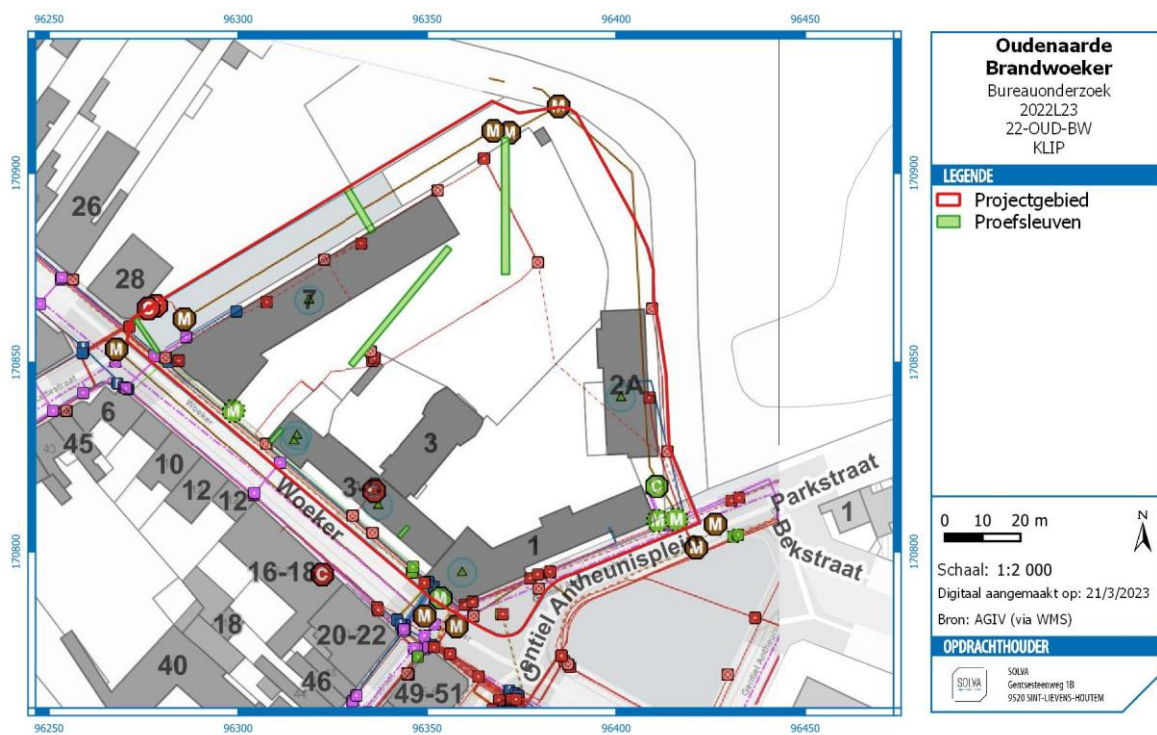
De locatie en grootte van deze sleuven is indicatief. Hun exacte locatie is te bepalen in samenspraak met stad Oudenaarde.

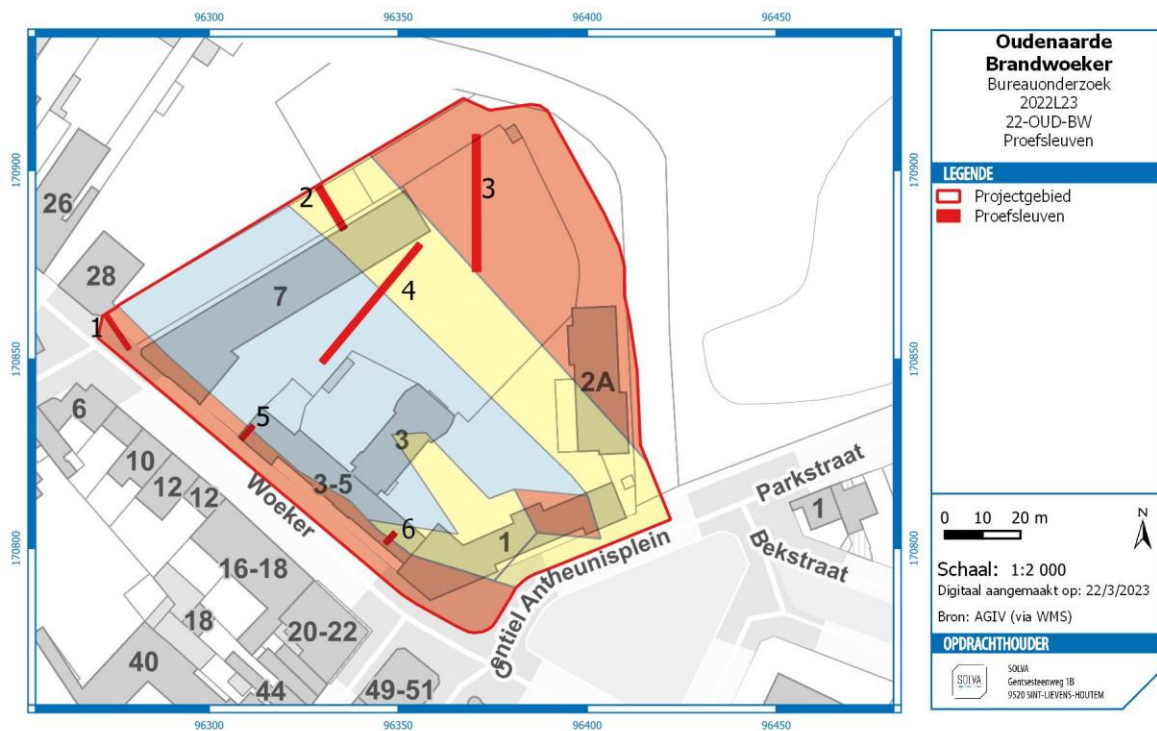
Figuur 7: Ontworpen situatie met aanduiding van de proefsleuven en zones met impact.

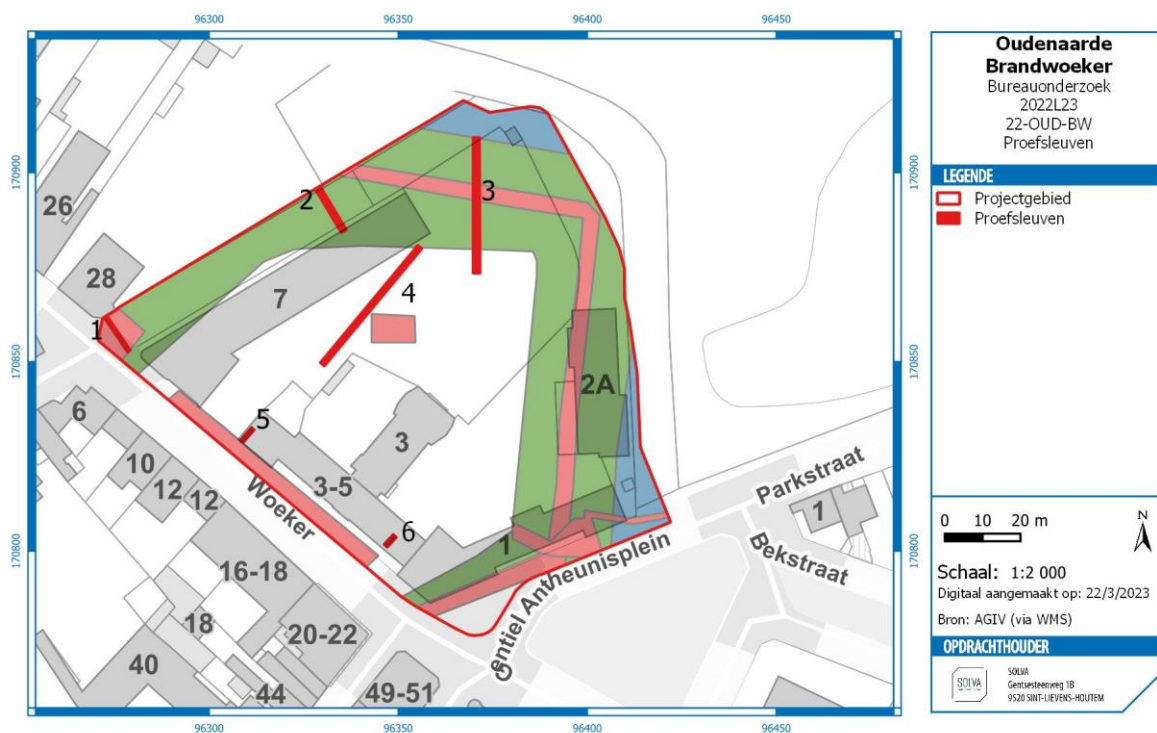
Figuur 8: Locatie van de proefsleuven op een luchtfoto.

Figuur 9. Locatie van de proefsleuven op de KLIP-plannen.

Figuur 10: Verwachtingskaart late middeleeuwen met aanduiding van de proefsleuven op het GRB.

Figuur 11: Verwachtingskaart postmiddeleeuwen met aanduiding van de proefsleuven op het GRB.

2.3.4 FASERING VAN HET UITGESTELDE VOORONDERZOEK EN DE RELATIE VAN DEZE FASERING TEN AANZIEN VAN DE GEPLANTE WERKEN

In voorliggende programma van maatregelen stellen we voor om, voorafgaand aan de start van de werkzaamheden, een **proefsleuvenonderzoek** uit te voeren, volgens het traject **uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem**.

Heden zijn de gebouwen van het cultureel centrum de Woeker en de evenementzaal de Brandwoeker namelijk nog in gebruik. De programmering van het culturele centrum loopt tot in juni 2024. De start van de werken is momenteel gepland voor oktober 2024.

Het proefsleuvenonderzoek zal vooraf gaan aan de start van de werken. Het proefsleuvenonderzoek zal niet aaneensluitend uitgevoerd worden, maar naarmate de terreinen beschikbaar zijn.

Voor de proefsleuven zelf geldt een fasering, in die zin dat de resultaten van de proefsleuven t.h.v. de parkeercirkel en de theaterzaal (proefsleuven 3 en 4), de locatie van de proefsleuf centraal in de Kattestraat (proefsleuf 2) zal bepalen.

De proefsleuven op het parkeerterrein (proefsleuven 3 en 4) zijn zo geplaatst dat deze rekening houden met de verkeersmobiliteit en toegankelijkheid, evenals met de aanwezige nutsleidingen. Idealiter sluiten de proefsleuven ter hoogte van de parkeercirkel en de theaterzaal op elkaar aan qua timing.

De proefsleuf ter hoogte van het kruispunt van de Kattestraat met Woeker (proefsleuf 1) en de proefsleuven binnen de gebouwen van het cultureel centrum (proefsleuven 5 en 6) kunnen onafhankelijk van elkaar en van de overige proefsleuven uitgevoerd worden.

De timing van deze proefsleuven wordt bepaald in overleg met Stad Oudenaarde.

2.3.5 EEN TEKSTUELE BESCHRIJVING VAN DE CRITERIA DIE GEHANTEERD ZULLEN WORDEN OM TE BEPALEN WANNEER DE VOORZIENE ONDERZOEKSMETHODEN ALSNOG NIET UITGEVOERD MOETEN WORDEN

Niet van toepassing.

2.4 DE ONDERZOEKSTECHNIEKEN

Voor de gehanteerde onderzoekstechnieken is hoofdstuk 8.6 van de Code van Goede Praktijk van toepassing. Het gaat om **proefsleuven voor een site met complexe verticale stratigrafie** (hoofdstuk 8.6.3).

Om na te gaan of er antropogene sporen aanwezig zijn binnen de onderzoekszone van het projectgebied, dienen zes proefsleuven over het onderzoeksgebied te worden uitgevoerd (zie Figuur 8). De sleuven dienen in te schatten of de geplande werkzaamheden archeologische sporen zullen raken en wat de aard en waardering daarvan is.

De locatie van de sleuven is geënt op de onderzoeksvragen. De locatie en de grootte is echter indicatief. Zo is, in de mate van het mogelijke, rekening gehouden met de toegankelijkheid van het parkeerterrein, de parkeergelegenheid en de nutsleidingen, maar kan niet uitgesloten worden dat de lengte, breedte en locatie enigszins wijzigt.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Wanneer de sleuf opnieuw wordt gedicht, wordt de originele bodemopbouw gevolgd zodat de draagkracht van de bodem gelijk is aan de draagkracht voorafgaand aan de start van de werken.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hierboven beschreven werken dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk versie 3.0. Het onderzoeksdoel is succesvol beëindigd indien op alle vooropgestelde onderzoeksvragen gefundeerd kan worden geantwoord.

Het veldwerk wordt uitgevoerd door de veldwerkleider, tevens assistent-aardkundige, bijgestaan door minstens een assistent-archeoloog.

2.5 DE VOORZIENE AFWIJKING TEN AANZIEN VAN DE CODE VAN GOEDE PRAKTIJK

Er zijn geen afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk, die voor aanvang van het onderzoek met ingreep in de bodem reeds voorzien zijn. Eventuele afwijkingen die zich stellen tijdens het onderzoek, zullen omstandig gemotiveerd worden conform de bepalingen van de Code van Goede Praktijk.

2.6 GEWENSTE COMPETENTIES

De proefsleuven moeten worden uitgevoerd door een ervaren archeoloog. Indien er registraties noodzakelijk zijn, wordt de archeoloog bijgestaan door een tweede archeoloog en een veldtechnicus. De leidinggevende archeoloog heeft minstens 220 werkdagen veldwerkervaring wat betreft opgravingen in stedelijke context. De tweede uitvoerende archeoloog heeft minstens 110 werkdagen veldwerkervaring. Minstens één van de uitvoerende archeologen heeft kennis van materiaal uit de middeleeuwse en post-middeleeuwse periode.

2.7 KOSTENRAMING

De raming houdt rekening met:

- Dagprijs
- Natuursteenidentificatie en mortelanalyse/C14
- Conservatie
- Varia, voor onvoorziene analyses

Een gedetailleerde kostenraming is te vinden in de privacyfiche.

2.8 BEWARING VAN HET ARCHEOLOGISCH ENSEMBLE

Gedurende het onderzoek worden de vondsten als ensemble bewaard in een ruimte met geschikte temperatuur en luchtvochtigheid, zonder risico op beschadiging, vernieling of contaminatie door natuurlijke of menselijke oorzaken. De vondsten worden verpakt met verpakkingsmateriaal en volgens een verpakkingswijze die beschermt tegen degradatie.

Na afronding van het onderzoek wordt het archeologisch ensemble beheerd door het erkend Onroerend Erfgoeddepot van **SOLVA**.